

zoude. Neen.

Christelijke staten
beteekenis be-
leven en het
belijdenis dat
volk, dat zegt:
het erkend: dan
zeggen: gij zult
niet gelden, maar
— wat is er dan

Vant God is een
ennen.
achtig God zou
Christelijk Europa,

er in „Ons Pro-
het feit, dat de
nog altijd be-
van den Drie-

dit was niet

drag van Parijs
te heette begon-
den Balkan te
dina weer voor
ellen — Turkije
vereeniging van

heid Gods belij-
beginsel.

leiding van den
m noemde, Na-

uisische hooger-
protestant. Mijn
vreeselijk werk
zal lever zijn
geschiedt.

a God Drieëenig
Een der jongste
let ten onrecht:
het Christendom
gemeene vage

lijk Europa zijn
edaan ter wille

Men herinnere
s in Indië, naar
lava geen reden
Islam, die even

een kwade dag
g zien, die trou-
ateeren. Ook in

„British Histo-
ventiende eeuw
len Bijbel, in de
wentiende century

mis der Heilige

a. Want allengs
nachtig; bij den
illeg beschaving.
te spreken, van
Wien nog op de
n 1901 door den
a, dat Hij is de
meer genoemd.
n naar deze ne-
uzins beteekent
Veleen — maar
Christelijke sta-
en passende for-

gatie op de omis-
de echt liberale
het Bijbelwoord:
„Heere, zal het
ar wie doet den

atie aan den be-
nden, hoe kan
eere Jezus zulke
g volk. Hij daar-
belijden: Heere,
eëneige God, Die
ten geeft en ze-

stellen op den
n aan het feit,
niet de ongeloo-
recht een vrucht
leid.

mentis zoo maar
f mohammedaan-
n in zee gaan?
len — het werd

In onze Tweede
Hervormde kerk
rde een Moham-
at droeg n.l. een
Nov. 1852. Men

at deze predikant
dabehwaren niet
on niet vrij zijn,
nt niet vertagen.
vroeger aan een
verlangde om op
en antwoord gaf:
avenen holdenen
ahgs op bedacht

was den heer Esser van Java te verwijderen, omdat hij de geboden gevraagd had voor de Evangelisatie van Java.

Er is hier gezegd: wij wisten niet, dat die predikant gemoedsbezwaren had, anders ware hij niet uitgenoodigd. Maar ik zeg, dus Groen, het behoort juist tot de eigenaardigheden van een predikant, om gemoedsbezwaren te hebben tegen het bijwonen van Mohammedaansche feesten. Ik zeg weer: het behoort tot de eigenaardigheden van een Christen. Het kan grievend zijn voor een Javaansch vorst, dat aan zijn welvoorzienon disch slechts enkelen verschijnen. Maar dergelijke onthouding zou op Java geen onrust wekken. Integendeel, juist hierdoor zullen wij in de achting van de inboorlingen rijzen. Door deelneming aan dergelijke plechtigheden rechtvaardigen wij het gezegde der Javanen: wij dachten dat die menschen geen godsdienst hadden, daar zij voor hun eigen godsdienst onverschillig zijn.

Zoo zouden ook de heidensche volkeren hebben gezegd, als de Christelijke natien nog den Christus beleiden: nu zien wij toch, dat die menschen nog godsdienst hebben. En wie weet, hoe de uitkomst had kunnen zijn.

Maar thans zullen de heidenen, die althans nog een afgod hebben, smalend zeggen: daar in die christenwereld is er geen godsdienst meer; en zij zullen het niet begrijpen. In elk geval er geen achting voor hebben.

De verandering in 1856 was een verloochening van den Christus, den Koning der koningen en Heere der heeren. En het zwijgen over Hem is opnieuw een verloochening. Laurent zoude zeggen: erger dan het atheïsme, want dat strijdt nog tegen den Drieëenigen God.

Moeten wij niet vol zorg de toekomst tegemoet gaan? De Knap schreef eens: kan van het Christelijk Europa misschien gezegd worden: „want het is onmogelijk denken, die eens verlicht zijn geweest en de hemelsche gaven gemaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geweest zijn en gesmaakt hebben het goede woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw en afvallig worden, die, zeg ik, wederom te vernieuwen tot bekeering als welke zich zelve den Zoon Gods opnieuw kruisigen en openlijk te schande maken? Hebr. 6:4-8.

Hier wordt ten slotte gesproken van het „nabij de vervloeking zijn, welker einde is de verbranding“.

Wel mag de Kerk des Heeren bidden om behoud, om genade, om bekeering. Want wat moet zoo het einde zijn?

Met hartelijke groeten en heilbode,
uw toegenegen MARNIX.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het recht van oppositie.

Reeds meermaals is, ook in dit blad, gewezen op de vele merkwaardige overeenkomsten die onze tijd heeft met den na-Franchen tijd. En daarbij is dan herhaaldelijk in het licht gesteld de groote waarde van de geschriften van Groen van Prinsterer, waarin de geest der eeuw, de geest der revolutie, zoo principieel en daarom zoo zuiver is geleekend.

Een van de dingen die tegenwoordig aan de orde zijn is het recht van oppositie.

Het wordt den anti-revolutionairen min of meer kwalijk genomen dat zij zich verzetten tegen verschillende regeringsmaatregelen, tegen de maatregelen inzake de radio, inzake de noodgemeenteraden, inzake het noodparlement, inzake den langen tijd vóór het houden van de verkiezingen.

Het recht van oppositie wordt min of meer miskend. Het trof mij dat ook daarin een overeenkomst met den na-Franchen tijd valt op te merken en dat ook daarvoor Groen reeds heeft geschreven.

In „De maatregelen tegen de Afgescheidenen aan het staatsrecht getoetst“ bespreekt hij de invoering van de kerkelijke organisatie van 1816 en dan vraagt hij: Hoe komt het dat men zich daarbij zonder belangrijke oppositie heeft neergelegd?

Het antwoord luidt als volgt (ik citeer uit de uitgave met aantekeningen van Mr G. J. Grashuis, Baarn 1903, blz. 27):

„Meer dan ééne reden heeft medegewerkt tot lijdelijke berusting in de handelwijze van het Gouvernement. Men verplaatste zich slechts in de heugelijke tijden van Nederlands herstel; dat is; juist in die jaren toen de grondslagen van Staat en Kerkgenootschap werden gelegd. Elk een was aan lijdelijkheid gewend. Elk een, na uit vrees lang gezwegen te hebben, was, onder het huis van Oranje, tot zwijgen uit eerbied en uit liefde gereed. Om geen schijn aan den dag te leggen van wantrouwen in de wijsheid van het Bestuur, werd nauwelijks eene raadgeving, eene bedenking geuit. Bij de vrede van het oogenblik, was menigeen voor de toekomst onbezorgd. — Bovendien was ook de werking der dwaalbegrippen omtrent het Staatsrecht niet gering. Men leefde in eene Monarchie, doch had geen denkbeeld van een niet-revolutionair eenhoofdig gezag. De geheele omwenteling scheen enkel in persoonsverandering te bestaan. Het was dezelfde soort van Staatsbeheer die voortgezet werd. Onder de zachtere hand van een echt-Nederlandschen Monarch was des dwingelands schepter een weldadige Rijksstaf geworden; een ander Staatsopperhoofd, zoo bemind als zijn voorganger gehaat was geweest, dit meende men, was het gewenschte resultaat, terwijl de Staatsvorm onveranderd bleef. Door het behoud van revolutionaire begrippen werd bij voortdurend echte vrijheid, evenzeer als ware geboortsaamheid, miskend. Alle oppositie, ook uit de beste beginsels ontstaan en in de meest enge grenzen beperkt, werd in de eerste jaren (later was men genegen tot een ander uiterste over te slaan) als onbetamelijke, bijna als misdadige wederstreving beschouwd. Hoe zou het bestuur niet ligt in die denkwijze van het Publiek hebben gedeeld!“

De gelijkenis is inderdaad frappant. Toen werd het recht van oppositie miskend.

Ook nu is dat het geval. Toen zat daarachter, behalve

de vreugde over een zoo lang begeerde en nu eindelijk verkregen vrijheid onder het huis van Oranje, de werking van revolutionaire beginselen. Ook nu is dat het geval.

Dit revolutionaire beginsel zit erachter, dat van het nationale gemaakt wordt de levensleer die het geheele leven overkoepelt en beheerscht, de basis voor eenheid van alle Nederlanders. Het fundament wordt niet gezocht in een onder het nationale liggend beginsel.

De regering is nationaal in dezen zin van het woord. En wie nu opponert tegen maatregelen van deze regering die is niet meer waarachtig nationaal, die dient niet het waarachtig belang van het Nederlandsche volk, die dient slechts een partij- of groepsbelang.

Maar daarmee heeft men het revolutionaire beginsel, dat zich uitspeelt in het nationaal-socialisme, tot het zijne gemaakt, het beginsel van de verheerlijking van de natie, geconcentreerd in den staat. De natie is alleen maar een andere geworden, het is nu niet meer de Duitse maar de Nederlandsche.

Groen schreef: „De geheele omwenteling scheen enkel in persoonsverandering te bestaan“. Zoo zouden we nu kunnen zeggen: De geheele omwenteling schijnt enkel in natieverandering te bestaan. De god der eeuw, bestaande in het Duitsch-nationale, heeft zijn tijd gehad, althans voorlopig. Een nieuwe god, bestaande in het Nederlandsch-nationale, wordt op den troon gezet. Maar de tweede is evengoed een afgod als de eerste. En de Schrift zegt: Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Terugkeer van de democratie is ons beloofd. Velen hebben daarin geroemd. Nu zouden de volksvrijheden hersteld worden!

We zien nu in de praktijk — hetgeen overigens reeds op grond van het beginsel te verwachten was — dat de democratie heel goed in staat is tot miskenning van de volksvrijheden. Ja, de democratie, trekt ze haar lijn door, moet daartoe komen. Want ook de democratie is vrucht van revolutionairen wortel. Het Calvinisme is de oorsprong en de waarborg van onze volksvrijheden! (Kuyper Sr naar Groen van Prinsterer), ook van het recht van oppositie.

Sappemeer.

B. JONGELING.

GEREF. KERKEN
(onderhoudende art. 31 K.O.)

TWEETAL te Groningen: (5e en 6e pred. plaats): L. Doekes te Rotterdam-Feyenoord en J. Groen te Blithoven; J. P. van der Stoep te Overschild en H. Vogel te Enschede.

Te Monster: E. Teunis te Oostzaan en J. B. Welmers te Papendrecht.

Te Hengelo: H. Bouma te Niezijl en J. v. d. Zwaag te Ambt-Vollenhove.

BEROEPEB te Almelo: R. Koolstra te Schermerhorn (hulpred. te Kampen).

Te Veendam: cand. J. Bos Jr te Kampen.

Te Zwolle: (2e pred.pl.) R. H. Bremmer te Helpman.

AANGENOMEN naar Enschede: G. van Dooren te Wezep.

Naar Hijken: A. R. Bosman, cand. te IJsselmuiden.

Naar Kampen: F. Kouwenhoven te Zonnemaire.

BEDANKT voor IJsselmuiden: J. v. d. Zwaag te Ambt-Vollenhove.

Voor Amsterdam: (Z.): J. P. v. d. Stoel te Overschild.

BRUINISSE. — De J. P. UNGER, Geref. pred. te Bruinisse, geëvacueerd te Haarlem, heeft bij zijn kerkeraad een voorstel tot vrijmaking ingediend. In de vergadering van 26 Sept. j.l. heeft de kerkeraad dit voorstel na ampele bespreking verworpen, waarop Ds Unger zich persoonlijk heeft vrijgemaakt. De classis Zierikzee heeft hem nu vervallen verklaard van het predikambt in de „Geref. Kerken“. Ds Unger, die niet naar Bruinisse kan terugkeeren, zal gaarne de vrijgemaakte Geref. Kerken dienen en een eventueel beroep in ernstige overweging nemen. Zijn adres blijft voorlopig: Schouwteijlaan 102, Haarlem. Telefonisch is hij „indirect“ te bereiken onder Haarlem (K 2500): 26012.

HEEMSTED. — Ook te Heemstede is de Vrijmaking een feit geworden. Reeds maanden geleden had een der broeders ouderlingen, de Heer A. Florissen bij den Kerkeraad er op aangedrongen om zich vrij te maken van de Synodale beslissingen. Het mocht echter niet baten, de kerkeraad wilde liever een zondigen weg bewandelen dan den weg der gehoorzaamheid te gaan.

Verleden week echter werd de heer A. Florissen aangeast door een ernstige ziekte en daar deze broeder ouderling de stuwkracht van het reformatische leven in Heemstede was, leek het wel of hier alle werk wat gedaan was stopgezet zou worden. Doch de Heere gaf uitkomst. De grijze schoonvader van broeder Florissen, de heer J. Jensen, die reeds de 70 gepasseerd is (en zich ook in de afgelopen maanden lang niet onbetuigd heeft gelaten) vat (terwijl zijn schoonzoon strijdensmoed terneer ligt) zijn staf op en wist te bereiken dat op Dinsdag 30 Oct. de Vrijmaking in Heemstede een feit werd. Ook uit dit plaatselijk nieuws zien wij weer, dat het werk dat soms door een enkelen broeder ingezet wordt en vaak al zijn krachten eischt, deze geloofsmoed, door onzen Hemelschen Vader rijkelijk gezegend wordt en vruchten laat zien Hem ter eere.

NIGTEVECHT. — Onder leiding van een ouderling hebben zich ook in Nigtevecht enkele gezinnen vrijgemaakt van de synodale beslissingen. Zondag 28 Oct. werden voor het eerst aparte diensten gehouden, waarbij voorging Ds A. Hordijk van Loenen. Ook enkele leden uit Nederhorst den Berg en Weesp woonden deze diensten bij.

HAARLEM. — Zondag 7 October 1945 had hier de eerste Dienst des Woords plaats van zeven ouderlingen, één diaken en een aantal broeders en zusters. Er waren

ongeveer 300 kerkangers.

Na afloop van den middagdienst bleek, dat 205 broeders en zusters, doopleden inbegrepen, zich hadden losgemaakt van de Synodale besluiten en handelingen. Thans is dit aantal gestegen tot 227. In de gemeentevergadering van 26 October werd spontaan besloten het beroepingswerk direct ter hand te nemen.

Adres: Geref. Kerk (Art. 31 K.O.) J. D. W. Veltkamp, Spaarndamscheweg 58.

Diaconie: M. Bij de Vaate, Tetterodestraat 49.

HAARLEMMEERMEER O.Z. — Nadat de classis Haarlem de bekende instructie van de kerk van Haarlemmeer O.Z. had afgewezen, hebben 7 kerkeraadsleden (waaronder Ds Mul) verklaard de binding van de bekende leeruitspraak te blijven verwerpen. Daarop hebben 6 andere kerkeraadsleden een aanklacht ingediend tegen deze 7 broeders en de classis verzocht hen in hun ambtdienst voorlopig te schorsen.

Na breedvoorige bespreking heeft de classis in haar vergadering Haarlemmeer O.Z. besloten, om aan die 7 broeders de vraag voor te leggen of zij althans tot de volgende Synode zich zouden kunnen conformeren aan de besluiten der Gen. Synode. Voor deze vraag gesteld, hebben deze 7 kerkeraadsleden ontkennend geantwoord.

Ziende onherroepelijk nu op de eerstvolgende classis-vergadering de schorsing volgen heeft een der kerkeraadsleden het voorstel gedaan om zich vrij te maken. Dit voorstel is aangenomen met 7 tegen 6 stemmen. Het werd genomen in de vergadering van Vrijdag 26 October.

Onmiddellijk werd een minnelijke schikking getroffen over het gebruik van de gebouwen.

Zondag 28 October ging Ds Mul voor in de vrijgemaakte kerk, 's morgens het woord bedienend uit Psalm 122:6 en 's middags handelend over den Heid. Cat. Zondag 30 (5e gebod).

KOOG-ZAANDIJK. — Ook hier hebben zich een aantal leden vrijgemaakt van de leer- en tuchtbeslissingen der Synodes 1942/3. De eerste dienst vond plaats op Zondag 21 October 1945 onder leiding van ds E. Teunis van Oostzaan. Op 11 November worden verkiezingen gehouden ter aanvulling van den Kerkeraad. Voorlopig adres der Kerk: R. Bakker, Lindenlaan 37, Zaandijk.

SCHIEDAM. — Het adres van den kerkeraad is thans bij hr. J. B. v. Rongen, scriba, Prof. Kamerlingh Onneslaan 161 b. De kerkeraad benoemde een commissie van vijf, die rapport zal uitbrengen over de vraag of het noodzakelijk is een tweeden predikant te beroepen.

TWIJZEL. — Ter correctie van onjuiste berichtgeving deelt ds M. A. J. van Putten mede, dat het besluit tot vrijmaking een kerkeraadsbesluit is dat met meerderheid van stemmen genomen werd. „Elke andere voorstelling van zaken is onbetrouwbaar en niet officieel“.

ROTTERDAM (ZUID). — Het adres van de Geref. Kerk (onderhoudende art. 31 K.O.) te R'dam (Z.) is: A. Vijtinkel, Slaghekstraat 198 A, Rotterdam (Zuid).

LEEUWARDEN. — Nogmaals Leeuwarden. Een inzen-der schrijft ons allereerst iets over de zaak, die ds Hagens reeds ter sprake bracht en die we dus kunnen laten rusten en vervolgdt dan:

Verder heb ik nog iets over de „interpretatie“ van art. 31 K.O.

De Raad der Gereformeerde Kerk van Leeuwarden belegde op Vrijdagavond 26 October j.l. 's avonds half acht, een gemeentevergadering in de Koepelkerk, waarin Ds C. v. d. Woude de gemeente inlichtte over de aanhangig zijnde kwesties. Na een rede van ruim 1½ uur (waarin heelmaal niet gesproken werd over het bezwaarschrift van Ds Hagens, nog minder over wat daarin staat, dingen die men te Leeuwarden toch wel graag-weten wil), werd gelegenheid gegeven om vragen te stellen, waarbij uitdrukkelijk werd vastgesteld dat alleen inlichtingen aan den spreker gevraagd mochten worden naar aanleiding van het gesproken, en vooral geen gelegenheid voor debat zou worden gegeven.

Ook de als „openbare scheurmaker“ geschorste predikant Ds G. Hagens (die — in tegenstelling met den kerkeraad — in alle oprechtheid geworsteeld heeft om de eenheid der Kerk) was aanwezig en wilde gebruik maken van de gelegenheid tot het stellen van vragen. In het korte oogenblik, dat Ds Hagens op het podium moest wachten om als nummer 3 zijn vragen te mogen stellen, zag de leider der vergadering, Ds S. W. Bos, kans om hem eenige malen kenbaar te maken dat slechts toegestaan was „inlichting te vragen“. Hem werden daartoe toegemeten 3 minuten (drie minuten)! Z. Eerw. heeft daar wel enkele minuten aan toegevoegd. Onder de doer Ds Hagens gestelde vragen was ook deze: „Waarom is niet gezegd, dat de Generale Synode het „Tenzi“ van art. 31 K.O. heeft veranderd in „Totdat“.“

In zijn beantwoording (waarin het „verdachtmakend“ element in de manier van vragen van Ds Hagens sterk werd gehekeld, waarop de gemeente krachtig applausseerde) verklaarde Ds v. d. Woude dat er in de woorden „tenzi“ en „totdat“ voor hem heelmaal geen verschil bestaat. Met een glimlach werd vanaf den kansel gezegd: of ik nu zeg „tenzi“, of dat ik zeg „totdat“, dat is voor mij precies hetzelfde, daar zie ik heelmaal geen verschil in.

En de gemeente lachte mee...! Zoo wordt de gemeente van Leeuwarden „voorgelicht“. Zoo wordt te Leeuwarden de waarheid verdonkere-maad. Voor die waarheid schijnt men doodsbenauwd te zijn.

De als „openbare scheurmaker“ geschorste en als zoodanig door het geheele land gesignaleerde (lees: Belasterde) kon niet ééne minuut gegund worden om zich in het openbaar te verdedigen. Hij mocht slechts „inlichting“ vragen. Zóó dient „Gereformeerd“ Leeuwarden het recht!

(Als ds v. d. Woude werkelijk niet meer ziet het verschil tusschen „tenzi“ en „totdat“, dan bewijst dat alleen maar, dat de Kerkstrijd vele menschen verblindt en van eerlijk onderzoek ook afhoudt. Red.)

— Ds G. Hagens schrijft ons: Wij betreuren het hier zeer, dat U toegezonden is een berichtje uit Leeuwarden inzake de vrijmaking der ge-